

ابراهیم رضا پیراد: | ایده های نوین برای تکمیل خط لوله ترانس خزر

✖ ابراهیم رضا پیراد*: خیرا در ایالت فلوریدای آمریکا یک استارت آپ تشکیل شده که به دنبال حل معمای چند دهه های انتقال گاز طبیعی از ذخایر عظیم ترکمنستان از طریق دریای خزر به جمهوری آذربایجان است. این استارت آپ می خواهد اجرای این خط لوله که در نهایت به اروپا متصل می شود را عملی کند و این طرح را به سرانجام برساند. شرکت تی سی آر (TRANS CASPIAN RESURES) در ماه آوریل تاسیس شد که توسط سفیر سابق ایالات متحده آمریکا، آلن ماستارد سرپرستی می شود.

این شرکت دارای یک هیات مشورتی ۵ نفره است که شامل ۲ نفر از مدیران ارشد سابق بی پی، بزرگترین سرمایه گذار خارجی در جمهوری آذربایجان و راب سبحانی، مفسر جمهوری آذربایجان است. هدف این طرح دورزدن مشکلی بود که همواره مانع از اجرایی شدن خط لوله ترانس خزر شده است؛ چالش این طرح مقاومت جمهوری آذربایجان در برابر اجازه دادن به عبور گاز ترکمنستان به سمت اروپا است که می تواند به افزایش رقابت صادرات انرژی بین دو کشور منجر شود. ایده آنها این است که یک خط لوله نسبتاً کوتاه ۴۲ کیلومتری از میدان نفتی فراساحلی ماگستیم قلی ترکمنستان در وسط دریای خزر تا میدان نفتی آذری - چراغ - گونشلی (ACG) ساخته شود. این خط لوله می تواند سالانه ۱۰ تا ۱۲ میلیارد مترمکعب گاز را منتقل کند، در واقع این خط لوله در ابتدا قرار است گازهای همراهی که در نتیجه استخراج نفت ایجاد می شوند را جابه جا کند. معمولاً این نوع گازها به هدر می روند و منجر به تأثیرات زیست محیطی و اقلیمی فراوانی می شوند؛ اما در صورت استفاده از این پتانسیل، از یکسو منافع اقتصادی و از سوی دیگر منافع زیست محیط قابل توجهی را با خود به همراه داشت. میدان آذری - چراغ - گونشلی همچنین حاوی مقادیر زیادی گاز است که از طریق خط لوله زیر دریایی به منطقه سنگچال جمهوری آذربایجان و از آنجا، به دست مصرف کنندگان می رسد. شبکه تامین گاز در کشور جمهوری آذربایجان چندان توسعه نیافته و این کشور برای پاسخگویی به نیاز داخلی، مجبور به واردات گاز از روسیه است. در صورت اجرایی

شدن این طرح، علاوه بر پاسخگویی به نیاز داخلی، امکان افزایش صادرات به گرجستان و ترکیه که با کمبود گاز طبیعی روبه‌رو هستند نیز برای باکو وجود دارد. ماستارد درهمین خصوص عنوان کرده است که با توجه به نیاز قفقاز جنوبی، توجه به گاز طبیعی برای جایگزینی با نفت و زغال‌سنگ، امری مهم در خلال انتقال به انرژی‌های تجدیدپذیر است. وی همچنین عنوان کرده که به‌دنبال جذب سرمایه‌گذارانی است که امکان‌سنجی برای هزینه‌ها و بحث‌های فنی طرح را مورد حمایت و بررسی قرار دهند. همچنین این شرکت باید بتواند باکو و عشق‌آباد را درخصوص تامین منافع آنها در بلندمدت متقاعد کند. به نظر می‌رسد که ترکمنستان با توجه به مشکلات اقتصادی، مخالفتی با این طرح داشته باشد. این موضوع سبب گسترش صادرات گاز ترکمنستان به بازارهای جدید غربی می‌شود، اما باید گفت که شرکت TCR فعلاً هیچ برنامه‌ای برای فروش به اروپا ندارد و به‌دنبال آن است که گاز را به شرکت نفتی دولتی جمهوری آذربایجان سوکار (SOCAR) بفروشد و از آنجا، گاز به مشتریان مدنظر جمهوری آذربایجان فروخته شود. این شرکت در وبسایت خود اعلام کرده است که جمهوری آذربایجان علاقه‌مند به ادامه دادن خط لوله است. اگر شرکت TCR بتواند این خط لوله را به اتمام برساند، خط لوله‌ای که از زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، مانند یک رویا بود را به سرانجام رسانده است. ترکمنستان به‌رغم برخورداری از منابع عظیم گاز طبیعی، به دلیل محصور بودن در خشکی توان صادرات کمی دارد؛ از همین‌رو نوآوری و طرح‌هایی مانند سوآپ گازی یا خط لوله ترانس‌خزر می‌توانند موجب برون‌رفت ترکمنستان از بحران اقتصادی کنونی باشند. یکی از مهم‌ترین موانع خط لوله ترانس‌خزر، عدم توافق بر سر تقسیم دریای خزر بود که در سال ۲۰۱۸ این موضوع با کنوانسیون حقوقی دریای خزر حل و فصل شد. گفتنی است که اصلی‌ترین عامل پیشران خط لوله ترانس‌خزر، بهبود روابط میان ترکمنستان و جمهوری آذربایجان است که گواه آن، توافق بر روی گسترش و توسعه میدان نفتی و گازی دوستلوک و سوآپ گازی میان ترکمنستان، ایران و جمهوری آذربایجان است که حاکی از بهبود روابط میان این دو جمهوری سابق شوروی در همسایگی خزر است. به نظر می‌رسد اکنون، بهترین زمان برای اجرایی‌شدن خط لوله ترانس‌خزر است. لوکا آنچسچی استاد مطالعات اوراسیا در دانشگاه گلاسگو معتقد است که هر پروژه‌ای در این رابطه، اگر بتواند به احساس سکون خاتمه دهد و جمهوری آذربایجان و ترکمنستان را درگیر و همراه سازد، امکان موفقیت خواهد داشت. او معتقد است که ترکمنستان نمونه خوبی برای توصیف ازدست‌دادن فرصت‌ها است. دیگر محتاط‌بودن نمی‌تواند به ترکمنستانی‌ها کمکی کند و در واقع این پروژه جدید، شاید آخرین

فرصت ترکمنستان برای بهبود شرایط محسوب شود.

***پژوهشگر اندیشکده حکمرانی انرژی و منابع ایرانا**